

Οι Άγιοι της Θεσσαλονίκης.

Ενότητα 1: Θεσσαλονίκη: Ιστορικά και Πολιτισμικά Χαρακτηριστικά

Συμεών Πασχαλίδης
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Θεσσαλονίκη: Ιστορικά και Πολιτισμικά Χαρακτηριστικά

Θεσσαλονίκη - Εισαγωγικά

- ❑ Ιδιαίτερα ιστορικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά
- ❑ Ιδιαίτερες συνθήκες λόγω της ύπαρξης πληθυσμών διαφορετικών θρησκευτικών πεποιθήσεων
- ❑ Συγκαταλέγεται στις μεγαλοπόλεις του αρχαίου κόσμου
- ❑ Συμβασιλεύουσα – συλλειτουργεί διοικητικά με την Κωνσταντινούπολη

Η ρωμαϊκή Θεσσαλονίκη

- ❑ Αυτοκρατορικό έδρα του καίσαρα Γαλέριου Ουαλέριου Μαξιμιανού
- ❑ Μνημεία της πόλης σχετίζονται με τη παρουσία ΤΟΥ:
 - ✓ Αψίδα του Γαλερίου (Καμάρα),
 - ✓ Γαλεριανό ανακτορικό συγκρότημα (πλατεία Ναυαρίνου),
 - ✓ Ναός Ασωμάτων (Ροτόντα) – Μαυσωλείο;

Ο Μέγας Κωνσταντίνος και η Θεσσαλονίκη

- ❑ Επανένωση της αυτοκρατορίας από τον Μ. Κωνσταντίνο
- ❑ Ο Κωνσταντίνος όρισε αρχικά τη Θεσσαλονίκη ως το νέο διοικητικό κέντρο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, εξαιτίας της νευραλγικής θέσεώς της και του πολιτισμού της
 - Μαρτυρία Βίων του Μ. Κωνσταντίνου
- ❑ Μεγάλης έκτασης δημόσια οικοδομικά έργα:
 - Έργα στο λιμάνι της πόλης επί Κωνσταντίνου
 - Κωνσταντίνειος ναός (;) κάτω από την Αγία Σοφία

Η Θεσσαλονίκη κατά την εποχή της ΚΔ

- ❑ Αποστολικό παρελθόν Θεσσαλονίκης
- ❑ Αφειρητικό σημείο η ίδρυση της Εκκλησίας από τον Απ. Παύλο
 - Κορυφαίο και κεφαλαιώδες γεγονός για την ιστορία της πόλης
- ❑ Προνόμιο αποστολικότητας
 - Σώθηκαν συνταγμάτια, σύμφωνα με τα οποία ο θρόνος της Θεσσαλονίκης κατείχε μία από τις πρώτες θέσεις στην τάξη της ιεραρχίας των Εκκλησιών
- ❑ Δύο επιστολές του Απ. Παύλου προς τους Θεσσαλονικείς

Η Θεσσαλονίκη κατά την περίοδο των διωγμών

- ❑ Περίοδος διωγμών
- ❑ Μάρτυρες από τη Θεσσαλονίκη:
 - Αρχαιολογικά τεκμήρια:
 - ✓ Έχουν εντοπιστεί τάφοι μαρτύρων ανατολικά και δυτικά της Θεσσαλονίκης
 - ✓ Τάφος χριστιανού μάρτυρα εντός του χώρου του Πανεπιστημίου
- ❑ Δεύτερη πόλη σε μαρτύρια μετά τη Ρώμη
- ❑ Από τον 4ο αιώνα και μετά πρωταγωνιστεί μέσα από σημαντικές μορφές αρχιεπισκόπων και τη συμμετοχή τους στις συνόδους. Κάποιοι από αυτούς τιμήθηκαν ως άγιοι
- ❑ Οικουμενική διάχυση της μνήμης του αγίου Δημητρίου

Θεσσαλονίκη και Μοναχισμός

- ❑ Θεοδοσιανό τείχος της πόλεως:
 - Πόλος έλξης
 - Ανάπτυξη μιας μορφής αστικού μοναχισμού

- ❑ Διάφορες μορφές μοναχισμού:
 - Κοινοβιακός (Μονή Αγίας Θεοδώρας)
 - Στυλιτισμός (όσιος Ευθύμιος ο νέος)
 - Δενδριτισμός (π.χ. Όσιος Δαβίδ)

Ιεραποδημίες

- ❑ Μετά το τέλος των διωγμών και κατά τη βυζαντινή περίοδο
- ❑ Οι εμπορικοί δρόμοι ταυτίζονται με τους προσκυνηματικούς δρόμους
- ❑ Έντονο το φαινόμενο προσκυνηματικών ταξιδιών, κυρίως από τη Δύση και προς τους Αγίους Τόπους
 - Δίκτυο προσκυνηματικών κέντρων, με τη Θεσσαλονίκη να κατέχει διακριτή θέση.

Οι Άγιοι της Θεσσαλονίκης

- ❑ Όχι μόνο η καταγωγή κριτήριο για τους Αγίους της Θεσσαλονίκης
- ❑ Άγιοι της Θεσσαλονίκης επίσης:
 - Όσοι διήλθαν και παρέμειναν για μεγάλο ή μικρό χρονικό διάστημα στη Θεσσαλονίκη
 - ✓ Απόστολοι
 - ✓ Επίσκοποι
 - ✓ Μάρτυρες – Νεομάρτυρες
 - ✓ Μοναχοί – ασκητές
 - Όσοι έφθασαν προς το τέλος της ζωής τους και κοιμήθηκαν στη Θεσσαλονίκη:
 - ✓ Όσιος Φαντίνος ο Νέος
 - ✓ Όσιος Ιλαρίων ο Ίβηρ

Η Θεσσαλονίκη κέντρο επαφής Ανατολής και Δύσης

- ❑ Όχι μόνο γεωγραφικά, αλλά και εκκλησιαστικά
- ❑ Ήταν στο μεταίχμιο της εκκλησιαστικής -διοικητικής δικαιοδοσίας
- ❑ Μέχρι τον 8ο αιώνα άνηκε στη Ρώμη
- ❑ Με τον Λεόντα Γ΄ τον Ίσαυρο προσαρτάται στην Κωνσταντινούπολη
- ❑ Σημείο όσμωσης των δύο διαφορετικών παραδόσεων (Ανατολής-Δύσης)

Η Θεσσαλονίκη και το Άγιον Όρος

- Η Θεσσαλονίκη συνδέεται από τον 9ο αιώνα με το Άγιο Όρος
 - Πολλοί αγιορείτες Άγιοι κατάγονταν από τη Θεσσαλονίκη
 - Πολλοί αγιορείτες Άγιοι συνδέονται με τη Θεσσαλονίκη και μεταβαίνουν σε αυτή τόσο κατά τη μεσοβυζαντινή όσο και κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο
 - Όλα τα μοναστήρια του Αγίου Όρους είχαν σχέση με τη Θεσσαλονίκη, ιδρύοντας μετόχια εντός και εκτός των τειχών της
 - Η παράδοση αυτή επιβιώνει μέχρι σήμερα

Ομάδες Αγίων της Θεσσαλονίκης

- ❑ Ομάδα ησυχαστών Αγίων:
 - Κίνημα βυζαντινού Ησυχασμού. Γνωστό μέσα από τη ζωή και το έργο του αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης αγίου Γρηγορίου του Παλαμά
- ❑ Ομάδα λογίων και εκκλησιαστικών προσωπικοτήτων κατά τον 14ο αιώνα: Άγιος Φιλόθεος Κόκκινος, Μακάριος Μακρής, άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης κ.α.
- ❑ Νεομάρτυρες και Άγιοι του 18^{ου}-19ου αιώνα
- ❑ Ανακηρύξεις νέων Θεσσαλονικέων Αγίων επί μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄

Η έρευνα για τους Αγίους της Θεσσαλονίκης

- ❑ Σημαντικός αριθμός αγιολογικών και υμνογραφικών κειμένων για τους Αγίους της Θεσσαλονίκης
- ❑ Πολλά από αυτά σώζονται στα λατινικά
- ❑ Στροφή της έρευνας σε πληροφορίες που αφορούν σε ναούς και απεικονίσεις των Αγίων της Θεσσαλονίκης

Εκδόσεις κειμένων για τους Αγίους της Θεσσαλονίκης

- ❑ Νέες εκδόσεις κειμένων για τους Θεσσαλονικείς Αγίους κατά τις τελευταίες δεκαετίες
- ❑ Αφιετηρία: το Κέντρο Αγιολογικών Μελετών της Αγίας Θεοδώρας, με διευθυντή τον Παναγιώτη Χρήστου:
 - Εκδόσεις για τον Άγιο Δημήτριο και την Αγία Θεοδώρα
 - Επιχειρήθηκε συγκρότηση Αγιολογίου Θεσσαλονίκης (έκδ. 1997):
 - ✓ Λήμματα για όλους τους Αγίους της (δίτομο *Αγιολόγιον*, εκδ. 1997)

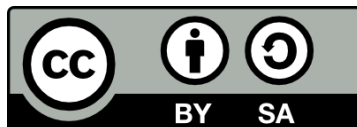
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Συμεών Πασχαλίδης. «Οι Άγιοι της Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη: Ιστορικά και Πολιτισμικά Χαρακτηριστικά». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS343/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 21.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

